

Nina Kureda

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Management and Tourism
Khortytsia National Educational Rehabilitation Academy*

Куред Н.М.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та туризму
Хортицької національної навчально-реабілітаційної академії*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-452-8-31>

MANAGEMENT OF ANALYSIS OF THE EFFICIENCY OF TOURISM INDUSTRY ENTERPRISES

УПРАВЛІННЯ АНАЛІЗОМ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ

Туризм є невід'ємним атрибутом економіки будь-якого цивілізованого суспільства і життя громадян. Складність управління ефективністю сучасної туристичної діяльності полягає в тому, що в цій сфері задіяна система підприємств різних галузей економіки, сформована як туристична індустрія, яка цільово чи опосередковано обслуговує подорожуючих. В неї входять підприємства, що формують тури, – туроператори, посередники реалізатори туристичних путівок; виробники цільових туристичних продуктів – за видами туризму (наприклад, у екскурсійному туризмі – музеї, виставкових центрах, екскурсійних бюро, рекламі та інформаційних фірмах, перевізників, закладів розміщення, підприємств громадського харчування, атракцій і розваг, підприємств банківської сфери, страхових компаній, та інших). У спеціальних видах туризму можуть брати участь лікувальні заклади, освітні установи, спортивні та інші, діяльність яких відповідає цілям конкретного туристського продукту. Аналіз ефективності діяльності підприємств туристичної індустрії здійснюється на основі управлінських заходів з організації, методичного забезпечення, контролю, заходів оптимізації. Суттю аналізу є, перш за все, дослідження типових (що притаманні підприємствам будь-якої галузі) показників їх господарської діяльності, зокрема: динаміки обсягів виробництва і реалізації продукції, її собівартості, забезпеченості реалізації виробничих програм трудовими, матеріальними і фінансовими ресурсами, фінансових результатів роботи та інвестиційних перспектив. Все це є об'єктами економічного аналізу господарської діяльності підприємств [1; 2]. Методологічно ефективність використання ресурсів буде визначатись отриманим результатом: $\text{Ефективність} = \frac{\text{Результати}}{\text{Витрати}}$. Узагальнюючими показниками економічної ефективності будуть дахід (виручка від реалізації продукції), прибутки чи збитки, рентабельність діяльності [3]. Функціонування підприємств у ринковому середовищі актуалізують управління маркетинговим аналізом конкурентної позиції підприємства і його продукції на ринках збуту та їх стратегічні перспективи. Достатньо розроблені такі методики маркетингового аналізу, як ABC-аналіз (внесок товару чи послуги у результат роботи підприємства), матриця BCG (актуальність продукції підприємства для ринку та доцільність інвестування в них), SWOT-аналіз (групування показників, як сильних та слабких сторін в роботі підприємства, можливостей та загроз, що можуть бути використаними при обґрунтуванні стратегії підприємства), PEST-аналіз (вплив макросередовища на діяльність підприємства політичних, економічних,

соціально-культурних і технологічних чинників). Однак автономність економічного та маркетингового напрямів аналізу дещо знижує їх результативність, оскільки зв'язки між аналітичними показниками, що характеризують різні сторони ефективності діяльності підприємства, і факторними показниками, що впливають на поліпшення чи погіршення бізнесу в цілому та на його окремі складові частини, не охоплюються. Поєднання ж цих напрямів аналізу дозволяє формувати комплексну цілісну оцінку того, наскільки продуктивно використовуються виробничі ресурси для досягнення цілей і завдань діяльності підприємства, що було б корисним для практики бізнесу. Разом з цим, враховуючи специфіку видової діяльності підприємств туристичної індустрії, управління аналітичним процесом щодо ефективності діяльності крім типових показників повинен включати характерні саме галузевому профілю. Наприклад, туристичний оператор, крім типових витрат на використання приміщення, обладнання, комунальне обслуговування, інформаційне забезпечення, рекламу, оплату праці та сплату податків (що є доданою вартістю), у вартість реалізованих туристичних пакетів включає витрати щодо послуги з розміщення туристів, транспортного обслуговування, харчування, послуги в галузі культури, розваг, екскурсійне обслуговування, страхування та інші (наприклад, спортивні, візового обслуговування) [4]. Специфічними аналітичними показниками, наприклад, для санаторно – курортного закладу є кількість оздоровлених закладом осіб по вікових категоріях і, зокрема, оздоровлених іноземців, кількість фактично проведених ліжко-днів, витрати на один ліжко-день (людино-день), вартість найбільш типової (розповсюдженої) для закладу путівки (курсівки), тощо [5]. До того ж складністю аналізу ефективності діяльності санаторно-курортних закладів є їх різнопланова економічна діяльність. Хоча основним видом їх діяльності є надання комплексу послуг з лікування, оздоровлення та відпочинку, вони надають також низку супутніх послуг, наприклад, проживання, харчування, дозвілля, тощо.

Сезонність попиту на ряд туристичних послуг з боку населення (наприклад, оздоровчого та відпочинкового туризму на морських та гірськолижних курортах, полонницького чи подієвого туризму) виокремлює низку проблемних питань цілорічних витрат і тільки сезонних доходів.

Управління аналізом ефективності діяльності підприємств туристичної індустрії має бути постійним процесом з обґрунтуванням необхідних коректив для підтримки оптимальної ефективності в тактичному та перспективному періодах.

Література:

1. Управлінський аналіз бізнесу (за видами економічної діяльності): навчальний посібник / І.М. Парасій-Вергуненко, К.О. Назарова, В.Ю. Гордополов, К.В. Безверхий, В.Д. Гоцуляк, М.О. Нежива, В.С. Негоденко. Київ : Вид. «Центр учбової літератури», 2024. 586 с. URL: https://www.researchgate.net/publication/378335623_Upravlinskij_analiz_biznesu_za_vidami_ekonomichnoi_dialnosti_navcalnij_posibnik

2. Ivanova, R. (2023). Some thoughts on the business efficiency and the methods for its analysis, *SCIENCE International journal*, 2(4), 107-112. DOI: <https://doi.org/10.35120/sciencej0204107i>

3. Економічна діагностика: Підручник / В.Л. Дикань, І.В. Токмакова, В.О. Овчиннікова та ін. Харків : УкрДУЗТ, 2022. 284 с. URL: <http://lib.kart.edu.ua/bitstream/123456789/8612/1/%D0%9F%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>

4. Брич. В.Я. Туроперейтинг: підруч. / за заг. ред. д.е.н., проф. В.Я. Брича. Тернопіль : Екон. думка ТНЕУ, 2017. 440 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/29697/1/%D0%91%D1%80%D0%B8%D1%87.pdf>

5. Інструкція щодо заповнення державної статистичної звітності за формою N 1-курорт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0016-98>